

INZICHT IN TOEKOMSTIGE

EU-WETGEVING OVER DATA EN ALGORITMES

Datadeling en het gebruik van algoritmes staan hoog op de agenda in Europa. Dit vertaalde zich in een golf van wetgevende initiatieven.

Een aantal van deze initiatieven, zoals de Europese AI-Verordening en de Europese Dataverordening, bevinden zich nog in het wetgevend proces. Maar andere initiatieven, zoals de Datagovernanceverordening, de Digitaledienstenverordening en de Digitalemarktenverordening, zijn al in werking getreden en worden binnenkort van toepassing in de Unie.

Deze brAIinfood geeft aan de hand van enkele scenario's een overzicht van enkele kernbegrippen, de potentiële impact van de nieuwe regels en de hieraan verbonden verplichtingen voor de betrokken partijen.

Kenniscentrum Data & Maatschappij (2023). Inzicht in toekomstige EU-wetgeving over data en algoritmes. brAIinfood van het Kenniscentrum Data & Maatschappij. Brussel: Kenniscentrum Data & Maatschappij.

Deze brAIinfood is beschikbaar onder een CC by 4.0 licentie.

Karel is oprichter van een start-up die een AI-systeem traint voor medisch gebruik. Zijn systemen gebruiken medische beelden om problemen vast te stellen en hebben daarvoor een grote hoeveelheid aan trainingsmateriaal nodig. De overheid bezit deze beelden, maar stelt ze exclusief beschikbaar aan een andere private partner.

HERGEBRUIK VAN BESCHERMEDE DATA BIJ DE OVERHEID

Onder de Datagovernanceverordening wordt het overheden **verboden** bepaalde gegevens exclusief beschikbaar te maken voor hergebruik.

Het gaat hier om **gegevens** die in het bezit zijn van de overheid en beschermd worden door commerciële of statistische confidentialiteit, door intellectuele eigendomsrechten van derden of omwille van de bescherming van persoonsgegevens.

Bovendien mag het hergebruik van deze gegevens niet afhangen van **discriminatoire voorwaarden**. De overheid zal de exclusiviteit van de gegevens moeten beëindigen tenzij deze nodig is voor een dienst of goed van algemeen belang.

Karel kan naar de bevoegde nationale autoriteiten stappen om eerlijke toegang tot de gegevens te eisen.

Karel zoekt meer gegevens om zijn AI-systeem te trainen en consulteert hiervoor een datamarktplaats. De marktplaats kan hem in contact brengen met partijen die trainingsdata aanbieden. De toegangskosten voor start-ups zijn echter uitzonderlijk hoog, een last die voor grote bedrijven makkelijker is om te dragen. Er is wel een korting als Karel ook andere diensten van de datamarktplaats zou afnemen.

TOEGANG TOT DATAMARKTPLAATSEN EN DATABEMIDDELINGS- DIENSTEN

Een datamarktplaats die commerciële relaties tussen gegevenshouders en -gebruikers wil laten ontstaan, is een **databemiddelingsdienst**. Dergelijke dienst moet bepaalde verplichtingen respecteren.

De **voorwaarden** voor hun diensten, waaronder de prijs, mogen bijvoorbeeld niet afhangen van het feit dat een klant al dan niet hun andere diensten gebruikt. Toegang tot hun diensten en de prijs moeten billijk, transparant en niet-discriminerend zijn. Verder moeten ze maatregelen nemen om de gegevens voldoende te beveiligen.

Karel kan in de toekomst een klacht indienen bij de bevoegde autoriteiten vanwege de oneerlijke voorwaarden.

Aangedaan door de moeilijkheden die hij ondervond tijdens zijn zoektocht naar data, besluit Karel om zelf het goede voorbeeld te geven en zijn eigen gegevens zo veel mogelijk beschikbaar te stellen voor onderzoek en verder gebruik. De zoektocht naar een betrouwbare partij om hem daarbij te helpen is echter niet evident.

ERKENDE ORGANISATIES VOOR DATA-ALTRUISME

Op Europees en nationaal niveau zullen **openbare registers** worden opgericht voor **erkende organisaties voor data-altruïsme** ("het vrijwillig en kosteloos beschikbaar maken van gegevens voor het algemeen belang").

Om erkend en ingeschreven te worden in zo'n register, moet een organisatie aan bepaalde **voorwaarden** voldoen, waaronder transparantievereisten en vereisten voor het beschermen van de belangen van de data-altruïsten. Dit houdt bijvoorbeeld in dat de organisatie de gegevens voldoende moet beveiligen, de altruïst moet informeren over het doel waarvoor hun gegevens gebruikt worden en dat ze de gegevens zelf niet voor andere doelen mogen gebruiken.

De openbare registers, en de voorwaarden om in deze registers te worden opgenomen, bieden Karel dus zekerheid dat een organisatie uit het register goed zal omgaan met zijn gegevens.

Eva maakt en restaureert schilderijen. Ze verkoopt deze via verschillende online platformen, waaronder een online marktplaats of webshop voor kunst in België. De marktplaats doet geautomatiseerde aanbevelingen aan haar klanten voor kunst die bij hen in de smaak zouden kunnen vallen. Eva zou beter willen begrijpen hoe het platform suggesties geeft aan gebruikers en welke mogelijkheden zij hebben om hun instellingen te beheren.

AANBEVELINGSSYSTEMEN OP ONLINE PLATFORMS

Digitaledienstenverordening

Aanbieders van online platforms (zoals een online marktplaats) die een **aanbevelingssysteem** gebruiken, moeten in hun algemene voorwaarden de **belangrijkste parameters** van dit systeem vermelden, evenals de mogelijke **opties** om deze parameters te veranderen. Als er opties zijn om de parameters te veranderen, moet de gebruiker dit altijd kunnen doen via een rechtstreekse functionaliteit.

Digitalemarktenverordening

De Digitalemarktenverordening is van toepassing op “**poortwachters**” (gatekeepers). Dit zijn ondernemingen met een aanzienlijke impact op de interne markt die voor zakelijke gebruikers een belangrijke toegangspoort zijn naar hun eindgebruikers en een stevige positie hebben. Deze ondernemingen zullen door de Europese Commissie worden aangewezen en moeten dan bepaalde verplichtingen volgen. Het is onwaarschijnlijk dat de marktplaats in kwestie een poortwachter zal zijn onder de criteria van de verordening.

Kenniscentrum Data & Maatschappij (2023). Inzicht in toekomstige EU-wetgeving over data en algoritmes. brAlnfood van het Kenniscentrum Data & Maatschappij. Brussel: Kenniscentrum Data & Maatschappij.

Deze brAlnfood is beschikbaar onder een CC by 4.0 licentie.

Eva verkoopt haar schilderijen ook via de marktplaats van een gigantisch Amerikaans platform. Op een dag merkt ze dat haar aanbiedingen offline werden gehaald en ze neemt contact op met het platform. Het platform laat haar weten dat hun AI-systeem haar schilderijen als illegaal heeft aangeduid en daarom de aanbiedingen heeft verwijderd. Dit verbaast Eva sterk aangezien het platform zelf gelijkaardige schilderijen verkoopt, die ook steeds hoger worden gerangschikt.

INHOUDSMODERATIE OP ONLINE PLATFORMS

Digitaledienstenverordening

Als hostingdienst onder de Digitaledienstenverordening moet de marktplaats aan Eva motiveren waarom er beperkingen worden opgelegd aan de inhoud die Eva online plaatst. De marktplaats moet onder meer vermelden of ze **geautomatiseerde middelen** heeft gebruikt bij het nemen van haar besluit of bij de opsporing van de illegale inhoud. Ze moet ook vermelden wat de rechtsgrond is voor de verwijdering en wat de mogelijkheden zijn om tegen de beslissing in te gaan (intern, buitengerechtelijk of in de rechtbank).

De marktplaats is als online platform verplicht om een **intern klachtenafhandelingssysteem** te hebben. Dit systeem moet toelaten om klacht in te dienen tegen de beslissing tot verwijdering en mag geen besluiten nemen met enkel geautomatiseerde middelen. Aanbevelingssystemen van zeer grote online platforms moeten minstens één optie bevatten die **niet gebaseerd is op profilering**.

Eva moet dus de motivering van de beslissing om haar aanbieding te verwijderen ontvangen en ze kan de verwijdering aanvechten via het intern afhandelingssysteem. Worden deze verplichtingen niet gevolgd dan kan Eva hiervoor klacht indienen met mogelijke boetes voor het platform tot gevolg.

Digitalemarktenverordening

Een groot platform met voldoende impact in de Europese Unie zou wel benoemd kunnen worden als een “poortwachter” wanneer de Digitalemarktenverordening toepasbaar wordt. In dat geval is het platform verplicht om haar **eigen producten niet te bevoordelen** in rangschikkingen op haar platform. De poortwachter moet zorgen dat de rangschikking onder eerlijke, transparante en niet-discriminatoire voorwaarden gebeurt.

Een klacht van Eva tegen deze praktijken kan leiden tot een onderzoek door de Europese Commissie met bijhorende geldboetes voor de poortwachter in geval van niet-naleving van de verplichtingen.